

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวข้องกับสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา ศึกษาบทบาทของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา และศึกษาปัญหาอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ตลอดจนแสวงหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

สมมติฐานในการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยภูมิหลังของพนักงานสอบสวนแตกต่างกันจะมี ทักษะในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญ 2540 ของพนักงานสอบสวนแตกต่างกันจะมีทักษะในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาต่างกัน โดยมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ สถานภาพการสมรส วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ชัยยศ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอบสวน และปัจจัยแวดล้อมในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ได้แก่ ปริมาณงานที่ได้รับผิดชอบ จำนวนพนักงานสอบสวน เครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานสอบสวน ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดี ความชอบ ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา

ผู้ศึกษามีวิธีการศึกษาดังนี้ คือ การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Survey) และการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) โดยมีแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวนในเขตรับผิดชอบของกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม

ผลการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารพอสรุปได้ดังต่อไปนี้ ปรัชญา แนวคิด ทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหานั้น สืบเนื่องมาจากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 ข้อที่ 14 บัญญัติไว้ว่า

1. บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำผิดหรือการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมโดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณีหรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่า จำเป็นยิ่งเมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

3. ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำ ดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

3.1 สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

3.2 สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

3.3 สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

3.4 สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลจะได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทนในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

3.5 สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

3.6 สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาในศาลได้

3.7 สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยความเป็นปักษ์ต่อตนเองหรือให้รับสารภาพผิด

4. ในกรณีของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น

5. บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษ ในความผิดอาญาย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

6. เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษในความผิดอาญา และภายหลังจากนั้นมีการกลับคำพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มีชอบ บุคคลที่ได้รับการชดเชยอันเนื่องมาจากการลงโทษตามผลของคำพิพากษาเช่นว่าต้องได้รับการชดเชยตามกฎหมายเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

7. บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ

ซึ่งถือว่าเป็นหลักการสากลทั่วไปในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ดังนั้นนานาอารยประเทศจึงได้อนุวัติตามหลักการดังกล่าว สำหรับประเทศที่มีหลักการและมาตรการ ตลอดจนวิธีการคุ้มครองสิทธิพลเมืองกรณีต้องตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา นั้น ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าและนำเสนอมาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน และญี่ปุ่นที่มีระบบการสอบสวนและการดำเนินงานของระบบยุติธรรมที่มุ่งเน้นเคารพสิทธิของประชาชนจนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง

รูปธรรมดังกล่าวข้างต้นนี้มีอิทธิพลมาจากปรัชญาและแนวคิดของรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งแนวคิด The crime Control และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดของ The Due Process เป็นรูปแบบมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นสำคัญ สำหรับประเทศไทยนั้น ได้รับอิทธิพลของ Due Process ซึ่งปรากฏชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยมากที่สุด จึงมีผลให้ต้องการมีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น ปรัชญาและแนวคิดดังกล่าวเป็นที่มาสำคัญของแนวคิดและหลักการสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้วางหลักปฏิบัติให้พนักงานสอบสวน รวมทั้ง

บทบาทในการคุ้มครองสิทธิ นอกจากผู้ต้องหากรณีทั่วไปแล้ว ยังรวมถึงสิทธิของเด็กหรือเยาวชนในคดีอาญา

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาภาคสนาม โดยสำรวจความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของพนักงานสอบสวนต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญ 2540 ผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1. ภูมิหลังของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31–40 ปี และแต่งงานแล้ว ส่วนใหญ่มียศ ร.ต.ต.–ร.ต.ท. และดำรงตำแหน่ง สบ.1 มาที่สุด อายุงานในสายสอบสวนอยู่ระหว่าง 0–5 ปี พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทางนิติศาสตร์

2. ความรู้ความเข้าใจของพนักงานสอบสวนด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องเป็นอย่างดีต่อสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา เนื่องภูมิหลังของพนักงานสอบสวนจบการศึกษาทางนิติศาสตร์

3. ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

ปรากฏว่า พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบวิธีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ และอำนาจของพนักงานสอบสวนเป็นอย่างดี

4. ปัจจัยแวดล้อมในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน

ปรากฏว่า ปัจจัยแวดล้อมในการปฏิบัติงานมิได้เอื้อในการทำงาน แต่กลับเป็นปัญหาอุปสรรคขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวน ปัจจัยแวดล้อมที่เป็นปัญหาและอุปสรรคได้แก่ ปริมาณงานด้านสอบสวนมีมากเกินไป กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจช่วยงานพนักงานสอบสวนมีน้อยมาก เครื่องมืออุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ใช้ในงานสอบสวน และงบประมาณค่าใช้จ่ายในงานสอบสวนขาดแคลน นอกจากนั้นยังนำไปสู่ปัญหาความก้าวหน้าในงานสอบสวน เงินรางวัล การทำสำนวน ตลอดจนการได้รับการพิจารณาความดีความชอบในสายงานสอบสวน เป็นต้น

5. ทัศนคติของพนักงานสอบสวนในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา

พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีและเห็นด้วยกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา คงมีพนักงานสอบสวนส่วนน้อยที่ยังไม่ค่อยเห็นด้วย และที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ พนักงานสอบสวนเห็นด้วยว่า ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองที่จะไม่ถูกประณามด้วยการทำร้ายทรมานหรือแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ในทำนองชี้แนะ สรุป

พิพากษาก่อนศาลว่าผู้ต้องหาเป็นอาชญากร เช่น คดีหมวยไซ (นายทองใบกลายเป็นเหยื่อ) หรือกรณีครูถูกตราบาน้ำว่าเห็นกาม ภายหลังไม่กี่วันกลับกลายเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือเหยื่ออาชญากรรมโดยสื่อมวลชน

6. ปัญหาอุปสรรคของพนักงานสอบสวน

ปัญหาอุปสรรคของพนักงานสอบสวนที่สำคัญ ได้แก่ โอกาสความก้าวหน้าของพนักงานสอบสวน งานสอบสวนเป็นงานหนัก เสี่ยงต่อการถูกร้องเรียน และเป็นงานที่ใช้เวลานานมากในแต่ละสำนวนกว่าจะเป็นที่ยุติ นอกนั้นได้แก่ สวัสดิการน้อย ปริมาณงานสอบสวนมาก อัตราพนักงานสอบสวนมีน้อย ขาดแคลนเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอบสวน รวมทั้งการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถด้านความรู้ ทักษะ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในงานสอบสวน เป็นต้น

7. สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยภูมิหลังของพนักงานสอบสวนแตกต่างกันจะมีทัศนคติในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาแตกต่างกัน ผลการพิสูจน์พบว่าพนักงานสอบสวนที่มีชั้นยศและตำแหน่งแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนแตกต่างกันจะมีทัศนคติในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาแตกต่างกัน ผลการพิสูจน์พบว่าเป็นการยอมรับสมมติฐาน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความเข้าใจในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาแตกต่างกันย่อมมีทัศนคติในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 3 ปัจจัยแวดล้อมในองค์กรมีผลต่อทัศนคติในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาแตกต่างกัน ผลการพิสูจน์ปรากฏว่า ปัจจัยแวดล้อมในองค์กรมีผลต่อทัศนคติในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5.1
สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	F	Sig	แปลผล
1. ปัจจัยภูมิหลัง	ทักษะของ			
อายุ	พนักงาน	2.532	0.062	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
สถานภาพสมรส	สอบสวนในการ	1.833	0.146	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
ยศ	คุ้มครองสิทธิ	3.084	0.031	มีนัยสำคัญทางสถิติ
ตำแหน่ง	ของผู้ต้องหาใน	4.664	0.004	มีนัยสำคัญทางสถิติ
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	คดีอาญา	1.664	0.180	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
สอบสวน				
ระดับการศึกษา		0.693	0.555	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
สาขาวิชา		0.959	0.415	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ความรู้ความเข้าใจในการ		33.016	0.000	มีนัยสำคัญทางสถิติ
คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา				
ในคดีอาญา				
3. ความคิดเห็นในการ		17.784	0.000	มีนัยสำคัญทางสถิติ
ปฏิบัติงานของพนักงาน				
สอบสวน				
4. ปัจจัยแวดล้อมในการ		4.712	0.004	มีนัยสำคัญทางสถิติ
ปฏิบัติงานของพนักงาน				
สอบสวน				
5. ปัญหาอุปสรรคในการ		21.185	0.000	มีนัยสำคัญทางสถิติ
ปฏิบัติงานของพนักงาน				
สอบสวน				

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรริบจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่บั่นทอนการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนให้สิ้นไปโดยเร็ว ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่กล่าวถึงกันมานาน เช่น ระบบค่าตอบแทน เครื่องมืออุปกรณ์ พาหนะ น้ำมันเชื้อเพลิง ฯลฯ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานสอบสวนขาดแคลน กลายเป็นภาระของพนักงานสอบสวนที่ต้องจัดหามาเอง
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรพิจารณาปรับปรุงระบบเงินเดือนของพนักงานสอบสวนให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะเป็นงานสอบสวนใช้หลักวิชาชีพ และความเชี่ยวชาญเช่นกัน ควรมีค่าตอบแทนให้พนักงานสอบสวนสามารถดำรงอยู่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี
3. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดให้มีการศึกษาอบรมเพิ่มพูนความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พนักงานสอบสวนมีความรู้ ความชำนาญ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา
4. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดให้มีการประชุมระดมสมอง เพื่อปรับปรุงระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับงานสอบสวนให้เหมาะสม
5. สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบบงานยุติธรรม ควรจัดสัมมนา เพื่อพิจารณาว่างานสายสอบสวนควรมีสถานภาพอย่างไร หรือควรสร้างโอกาสบ่มเพาะความก้าวหน้าในวิชาชีพสอบสวนด้วยการให้เติบโตในสายงานสอบสวนขึ้นไปอย่างเป็นอิสระ
6. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยสถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจ ควรจัดให้มีหลักสูตรการอบรมการขึ้นสู่ตำแหน่งเพื่อให้พนักงานสอบสวนได้มีความรู้ ความสามารถ และประสบความสำเร็จในการขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น
7. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีมาตรการการจัดพนักงานสอบสวนที่ประพฤตินิยมชอบอย่างเฉียบขาด
8. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีการโยกย้ายเปลี่ยนสายงานพนักงานสอบสวนที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมที่จะเป็นพนักงานสอบสวนที่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพนักงานสอบสวนที่จบการศึกษาทางนิติศาสตร์กับพนักงานสอบสวนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา